

Секція Освітні науки	
УДК 378.014.6:37.013.42:37.01	
Дата першого надходження статті до видання	2026-06-30
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-07-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-07-30

**Акмеологічні засади управління якістю педагогічної освіти
в умовах сучасних освітніх трансформацій**

Федорчук Вікторія Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський, Україна

тел.: +380983792307,

e-mail: vicfed@kpmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0560-3471>

Анотація. У статті здійснено теоретико-методологічний аналіз акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних трансформацій освітнього середовища. Обґрунтовано, що модернізація системи педагогічної освіти потребує впровадження управлінських підходів, зорієнтованих на всебічний професійний і особистісний розвиток педагога, формування його готовності до безперервного самовдосконалення, інноваційної діяльності та ефективного реагування на виклики сучасного суспільства. **Метою дослідження** є виокремлення взаємопов'язаних акмеологічних засад, які визначають стратегічні орієнтири професійного становлення майбутнього педагога та забезпечують підвищення якості його професійної підготовки. У дослідженні використано комплекс **методів дослідження**: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизацію наукових джерел, структурно-функціональний аналіз та моделювання. **Основні результати**: визначено зміст і провідні характеристики акмеологічного підходу як методологічної основи управління якістю педагогічної освіти; виокремлено його ключові принципи, структурні компоненти та механізми практичної реалізації. Доведено, що реалізація акмеологічних засад сприяє формуванню конкурентоспроможного педагога, здатного до професійної мобільності, творчої самореалізації, рефлексивної діяльності та неперервного професійного розвитку. **Наукова новизна дослідження** полягає в уточненні змісту акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти, систематизації його структурних компонентів та їх взаємодії в сучасному освітньому просторі. **Практичне значення** результатів визначається можливістю їх використання під час розроблення стратегій забезпечення якості педагогічної освіти, удосконалення програм професійної підготовки педагогів, організації післядипломної освіти, а також у діяльності керівників закладів вищої освіти та гарантів освітніх програм.

Ключові слова: акмеологічний підхід, педагогічна освіта, управління освітнім процесом, майбутні педагоги, підготовка педагога, професійний розвиток педагога, освітнє середовище, професійна компетентність, саморозвиток, педагогічний менеджмент.

Acmeological Principles of Quality Management in Teacher Education under
Contemporary Educational Transformations

Viktoriiia Fedorchuk

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy and Educational Management,
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
Tel.: +380 98 379 2307
e-mail: vicfed@kpnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0560-3471>

Abstract. The article presents a theoretical and methodological analysis of the acmeological principles of quality management in teacher education under contemporary educational transformations. It substantiates that the modernization of the teacher education system requires the implementation of management approaches focused on the comprehensive professional and personal development of teachers, fostering their readiness for continuous self-improvement, innovative activity, and effective response to the challenges of modern society. **The purpose of the study** is to identify the interconnected acmeological principles that determine the strategic guidelines for the professional development of future teachers and ensure the enhancement of the quality of their professional training. The study employs a comprehensive set of **research methods**, including analysis, synthesis, comparison, generalization, systematization of scientific sources, structural-functional analysis, and modeling. The **main findings** include the determination of the content and key characteristics of the acmeological approach as a methodological basis for quality management in teacher education, as well as the identification of its fundamental principles, structural components, and mechanisms for practical implementation. It has been demonstrated that the implementation of acmeological principles contributes to the development of competitive teachers capable of professional mobility, creative self-realization, reflective practice, and continuous professional development. **The scientific novelty** of the study lies in clarifying the content of the acmeological principles of quality management in teacher education, systematizing their structural components, and revealing their interaction within the contemporary educational environment. **The practical significance** of the findings is determined by the possibility of their application in developing strategies for quality assurance in teacher education, improving teacher education programs, organizing postgraduate teacher education, and supporting the activities of higher education institution administrators and academic program coordinators.

Keywords: acmeological approach; teacher education; educational process management; future teachers; teacher training; teachers' professional development; educational environment; professional competence; self-development; educational management.

Вступ

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку педагогічної освіти характеризується масштабними суспільними, технологічними та культурними змінами, які суттєво впливають на вимоги до професійної діяльності педагога. Цифровізація освітнього процесу, інтеграція української освіти до європейського освітнього простору, реформування системи вищої освіти, необхідність забезпечення академічної доброчесності та функціонування закладів освіти в умовах воєнного стану актуалізують проблему підвищення якості професійної підготовки педагогічних кадрів.

У сучасних умовах якості педагогічної освіти визначається не лише рівнем сформованості професійних компетентностей майбутнього педагога, а й його здатністю до безперервного професійного розвитку, творчої самореалізації, критичного мислення, професійної рефлексії та швидкої адаптації до змін освітнього середовища. Це зумовлює необхідність пошуку нових методологічних орієнтирів, здатних забезпечити гармонійне поєднання професійної підготовки, особистісного становлення та розвитку внутрішнього потенціалу педагога.

Одним із найбільш перспективних напрямів вирішення зазначеної проблеми є акмеологічний підхід, який розглядає професійне становлення особистості як безперервний процес досягнення найвищого рівня професійної майстерності, самореалізації та творчого розвитку. Акмеологічна методологія акцентує увагу на створенні умов, за яких педагог стає активним суб'єктом власного професійного зростання, здатним до самоорганізації, саморегуляції та постійного вдосконалення професійної діяльності.

Попри значний інтерес науковців до проблем акмеології, професійного розвитку педагога та забезпечення якості освіти, питання інтеграції акмеологічних принципів у систему управління якістю педагогічної освіти залишається недостатньо розробленим. Особливої уваги потребують визначення структурних компонентів акмеологічного управління, механізмів їх реалізації та розроблення цілісної моделі, здатної забезпечити ефективне функціонування системи внутрішнього забезпечення якості педагогічної освіти в сучасних умовах.

Саме тому дослідження акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти набуває особливої актуальності як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасного наукового дискурсу свідчить, що впровадження акмеологічного підходу в систему управління педагогічною освітою є провідним методологічним трендом. Цей напрям орієнтований на фахову та особистісну еволюцію майбутнього педагога, а також на оптимізацію якості освітнього процесу загалом. У роботах українських дослідників вектор уваги зосереджено на різних площинах зазначеної проблеми.

Зокрема, у фундаментальних працях В. Огнев'юка, В. Гладкової та Я. Фруктової акмеологія позиціонується як міждисциплінарна галузь знань, що вивчає детермінанти становлення зрілої особистості. Автори досліджують передумови її самоактуалізації та траєкторії досягнення вершини професійної майстерності («акме»). Науковці наголошують на важливості гармонійного поєднання внутрішнього потенціалу майбутнього педагога та зовнішніх соціокультурних і освітніх чинників у процесі його кар'єрного та особистісного зростання [13].

Аналогічні підходи представлено у наукових працях О. Дубасенюк, яка концептуалізує акмеологічну модель професійного розвитку педагога, розкриваючи її процесуальні компоненти. Дослідниця доводить змістову єдність професіоналізму особистості та професіоналізму діяльності, акцентуючи на вагомій ролі спеціально створеного акмеологічного середовища та розбудови персональної освітньої траєкторії фахівця [6].

Вагомий внесок у теоретико-методологічне підґрунтя цього питання зробили С. Вітвицька та О. Антонова. У центрі уваги досліджень цих авторів перебувало визначення ролі акмеології в системі вищої педагогічної освіти та питань розвитку педагогічної обдарованості. Дослідниці розглядають акмеологічні засади як базис для формування високого рівня фахової компетентності та готовності до креативної діяльності [1;2].

У дослідженнях В. Федоришина розглядається проблема акме-розвитку майбутнього педагога у просторі творчої освітньої взаємодії. Вчений наголошує, що становлення професійної зрілості педагога ґрунтується на гармонійному поєднанні

суб'єкт-суб'єктних відносин у колективі, стійкої мотивації до самореалізації та особистісних ресурсів саморозвитку [12].

Аналізуючи зарубіжні джерела з теми дослідження [14;15], приходимо до висновку, що тоді, коли вітчизняна наука використовує поняття «акмеологічний підхід», західна – оперує поняттями: професійна досконалість, безперервний професійний розвиток, культура якості, лідерство в освіті тощо. В них акмеологічний підхід – це, по суті, теоретичний аналог концепції професійної досконалості та управління якістю освіти в міжнародному науковому дискурсі [16; 17; 18].

Модернізацію освітньої системи через призму її акмеологічного забезпечення та моніторингу якості досліджує О. Кучерявий. Він обґрунтовує, що впровадження акмеологічної парадигми є обов'язковою умовою реформування освіти, де її якісні показники безпосередньо залежать від рівня сформованості професійної культури викладача та його здатності до безперервного самовдосконалення [8].

Прагматичний зріз зазначеної теорії відображено у публікаціях Г. Гандзілевської та С. Штурхецького, які позиціонують акмеологію як ефективний інструментарій досягнення вершин у професії. Дослідники зосереджуються на феномені «акмекультури», яка виступає ціннісним орієнтиром та основою для свідомого й цілеспрямованого саморозвитку фахівця [3].

Виділення невирішеної частини проблеми. Незважаючи на вагомий внесок вітчизняних і зарубіжних вчених у дослідження теорії менеджменту освіти, акмеологічного підходу, професійного самовдосконалення та управління розвитком педагогічних кадрів, питання обґрунтування акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій залишається недостатньо розробленим. У більшості наукових праць увага зосереджується на окремих аспектах професійного зростання майбутніх педагогів, методичних підходах до оцінювання освітньої діяльності або загальних засадах менеджменту якості, тоді як специфіка реалізації акме-технологій в управлінській вертикалі педагогічної освіти розглядаються лише фрагментарно.

Потребує подальшого наукового осмислення зміна змісту управлінських функцій та механізмів забезпечення якості освіти під впливом глобальних суспільних викликів, кризових умов (зокрема воєнного стану) та стрімкої цифровізації освітнього простору.

Відсутність конкретних акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій ускладнює ефективне функціонування та прогнозування розвитку цієї педагогічної системи.

Мета статті – теоретично обґрунтувати акмеологічні засади управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій та визначити їх значення для підвищення ефективності професійної підготовки педагогічних кадрів.

Наукова новизна дослідження полягає в систематизації наукових підходів до розуміння акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій та уточненні їх змістових характеристик відповідно до сучасних суспільних та освітніх викликів.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення навчально-методичного забезпечення з педагогіки, освітнього менеджменту та акмеології, у підготовці майбутніх педагогів і керівників закладів освіти, підвищенні кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників, удосконаленні системи управління якістю педагогічної освіти, а також у подальших наукових дослідженнях, присвячених проблемам акмеологічного супроводу професійного розвитку педагогів та забезпечення якості освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій.

Методологія

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. *Аналіз* застосовано для вивчення вітчизняних і зарубіжних наукових праць, присвячених проблемам управління якістю педагогічної освіти, акмеології, освітнього менеджменту та професійного розвитку педагогічних працівників. *Синтез* дав змогу інтегрувати результати опрацювання наукових джерел у цілісне уявлення про акмеологічні засади управління якістю педагогічної освіти. *Узагальнення* використано для формулювання висновків щодо особливостей реалізації акмеологічного підходу в умовах сучасних освітніх трансформацій. *Порівняльний аналіз* забезпечив зіставлення наукових підходів до управління якістю педагогічної освіти та визначення їх акмеологічного потенціалу. *Систематизацію* наукових джерел застосовано для впорядкування наукових концепцій, підходів і принципів, що розкривають сутність акмеологічного управління якістю педагогічної освіти. *Структурно-функціональний метод* використано для визначення взаємозв'язків між основними компонентами системи управління якістю педагогічної освіти.

Джерела даних. Інформаційну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячені проблемам акмеології, управління якістю педагогічної освіти, освітнього менеджменту, професійного розвитку педагогічних працівників, а також сучасних освітніх трансформацій. У процесі дослідження опрацьовано монографії, навчальні посібники, статті у фахових наукових виданнях, а також електронні наукові ресурси.

Інструменти аналізу. Підготовку та опрацювання текстових матеріалів здійснено з використанням Microsoft Word, який застосовувався для систематизації наукових джерел, порівняння наукових підходів, узагальнення результатів дослідження. Для пошуку, добору та верифікації наукових публікацій використано електронні наукові інформаційні ресурси, зокрема Google Scholar, а також наукометричні бази даних Scopus і Web of Science, що дало змогу відібрати актуальні вітчизняні й зарубіжні джерела з проблем акмеології, управління якістю педагогічної освіти, освітнього менеджменту та сучасних освітніх трансформацій.

Обмеження дослідження. Дослідження обмежується теоретичним аналізом акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій. У роботі основну увагу зосереджено на теоретичному узагальненні наукових підходів щодо розуміння акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій, представлених у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, без емпіричної перевірки особливостей їх практичного впровадження у діяльність окремих закладів педагогічної освіти та оцінювання їх впливу на якість професійної підготовки педагогів, що може стати предметом подальших наукових досліджень.

Результати

Поняття «акме» відображає період найвищого розвитку особистості, коли вона досягає максимальної соціальної та психологічної зрілості, а також найвищих результатів у різних сферах життєдіяльності, насамперед професійній. Саме на цьому етапі найбільш повно реалізуються здібності, таланти й внутрішній потенціал людини, що забезпечує найвищу продуктивність її діяльності. Традиційно такий період співвідносять із дорослим віком, коли особистість набуває зрілості та здатності до максимальної самореалізації [1, с. 17–22].

У сучасній науці акмеологія розглядається як міждисциплінарний напрям досліджень, предметом якого є закономірності, механізми та умови досягнення людиною найвищого рівня особистісного й професійного розвитку. Вона вивчає процес

становлення людини як індивіда, особистості та суб'єкта професійної діяльності, акцентуючи увагу на чинниках, що забезпечують досягнення високої ефективності, компетентності та професійної майстерності [1, с. 17–22].

На думку В. Огнев'юка, В. Гладкової та Я. Фруктової, акмеологія є міждисциплінарною галуззю знань, яка досліджує закономірності розвитку зрілої особистості, а також внутрішні й зовнішні чинники, що визначають успішність її самореалізації. Основним предметом дослідження виступає процес досягнення людиною найвищого рівня професійної майстерності, продуктивності діяльності та особистісного розвитку [13].

У межах акмеологічного підходу аналізуються як ресурси, що сприяють досягненню особистістю професійних і життєвих вершин, так і чинники, які можуть стримувати цей процес. До таких ресурсів належать сприятливі умови соціального середовища, освітні можливості, професійні вимоги, а також внутрішній потенціал особистості – мотивація, система цінностей, здібності, рівень самосвідомості та готовність до саморозвитку. Саме взаємодія цих зовнішніх і внутрішніх чинників визначає ефективність професійного становлення та творчої самореалізації людини.

За твердженням В. Федоришина, актуалізація акмеологічної проблематики в сучасній науці засвідчує перехід від трактування особистості як продукту соціального впливу до її розуміння як активного суб'єкта власного розвитку, який свідомо визначає життєву траєкторію та бере участь у суспільних перетвореннях. Це створює концептуальне підґрунтя для розвитку людиноцентричної моделі освіти, управління й психологічного супроводу [12].

У контексті педагогічної освіти цей підхід, як зазначають С. Вітвицька та С. Гончаренко, виступає методологічним інструментом для вивчення закономірностей професійної зрілості та створення умов для досягнення фахівцем найвищого рівня майстерності [2;4].

За визначенням О. Дубасенюк, акмеологічна парадигма базується на антропологічному оптимізмі, безперервному самовдосконаленні протягом життя, орієнтації на професійне зростання та ефективному цільовому проектуванні [6]. Відтак, ключова ідея підходу полягає у цілеспрямованому формуванні акмеологічно зрілого педагога, який володіє високим рівнем суб'єктності, ініціативності, здатності до саморегуляції, глибокої професійної залученості та постійного творчого саморозвитку [5].

Важливим аспектом становлення педагога є його здатність до рефлексивного аналізу, узагальнення та інтеграції як власного, так і чужого професійного досвіду, що забезпечує неперервність його фахового розвитку.

У зв'язку з цим, О. Кучерявий пов'язує модернізацію національної педагогічної освіти з впровадженням акмеологічної парадигми, яка зміщує ціннісні орієнтири навчання у бік максимальної самореалізації майбутнього педагога. У сучасному науковому дискурсі акмеологія визначається як наука про закономірності досягнення людиною вершини («акме») та повної реалізації свого потенціалу на етапі зрілості, де центральним поняттям є професіоналізм – інтегральна готовність до творчої та відповідальної праці [8].

Цей феномен поєднує в собі професіоналізм діяльності (ефективність виконання функцій) та професіоналізм особистості (систему внутрішніх ресурсів, здібностей і ділових якостей), які перебувають у тісному взаємозв'язку: вони не лише трансформують професійні цінності у внутрішні переконання педагога, а й стимулюють його кар'єрне зростання та гармонізують емоційно-психологічну сферу [8, с. 45-47].

У колективній монографії за редакцією Є. Чернишової управління в освітній сфері інтерпретується як цілісний процес, який інтегрує функції планування, організації, керівництва та контролю [11]. Доповнюючи цей підхід, Г. Єльнікова підкреслює, що

ефективність управлінської діяльності значною мірою визначається рівнем координації та якістю комунікації між суб'єктами управління [7].

На думку А. Лівінського та У. Бортника, управління професійним розвитком персоналу є багатовимірним процесом, що передбачає гармонізацію стратегічних потреб організації з індивідуальними професійними цілями працівників, а також врахування змін, які відбуваються на сучасному ринку праці. Такий підхід забезпечує ефективний розвиток людського капіталу та сприяє зміцненню конкурентних переваг організації [9].

Відтак управління професійним розвитком персоналу доцільно трактувати як системний і безперервний процес, який охоплює планування, організацію, реалізацію та моніторинг заходів, спрямованих на вдосконалення професійних знань, практичних умінь, навичок і компетентностей працівників. Невід'ємною складовою цього процесу є формування сприятливого середовища для безперервного навчання, професійної адаптації, саморозвитку та розвитку інноваційного мислення. У такому контексті працівники набувають здатності не лише своєчасно адаптуватися до нових викликів, а й забезпечувати власне професійне зростання та підвищувати ефективність діяльності організації [9].

Управління якістю професійної підготовки майбутніх педагогів спрямоване на створення освітнього середовища, що забезпечує всебічний розвиток особистості здобувача вищої освіти, розкриття його творчого потенціалу, формування креативності, професійної компетентності та готовності до безперервного саморозвитку, самореалізації й професійного самоствердження. Реалізація цієї мети передбачає організацію освітнього процесу на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного та акмеологічного підходів, що створює передумови для досягнення високого рівня професійної зрілості майбутнього педагога.

Специфічною особливістю управління якістю професійної підготовки є орієнтація на активну суб'єктну позицію майбутнього педагога, коли його професійне становлення здійснюється через процеси самопізнання, саморефлексії, саморегуляції та усвідомленого управління власним професійним розвитком. Важливим чинником цього процесу виступає систематичне залучення студентів до творчої, дослідницької та практичної діяльності, що сприяє накопиченню професійного досвіду, розвитку рефлексивних умінь, критичного мислення, здатності до самооцінювання та виробленню готовності до інноваційної педагогічної діяльності. У сукупності це забезпечує формування конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах сучасних освітніх трансформацій.

Сучасна система університетської підготовки педагогічних кадрів характеризується підвищеним рівнем гнучкості та варіативності у визначенні змісту, форм і структури освітнього процесу, що суттєво розширює її можливості порівняно з традиційною психолого-педагогічною підготовкою у спеціалізованих педагогічних закладах. Така організація навчання створює сприятливі умови для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії та більш повного розкриття професійного потенціалу майбутнього педагога [7].

О. Переheyда наголошує, що важливою передумовою результативного управління в освітній сфері є формування мотиваційних механізмів розвитку професійної майстерності педагога. Це передбачає створення такого професійного середовища, яке сприяє підтримці зацікавленості вчителя у власному професійному зростанні, стимулює вдосконалення фахових знань, педагогічних умінь і набуття нового досвіду. Розвиток професійної майстерності розглядається як один із визначальних чинників підвищення якості освітнього процесу, упровадження інноваційних підходів у педагогічну діяльність та оптимізації управлінських процесів у закладі освіти [10].

Досліджуючи особливості освітнього менеджменту, Г. Єльнікова акцентує увагу на значущості координації та комунікації як базових функцій ефективного управління. Дослідниця зазначає, що в умовах сучасних трансформацій ці компоненти набувають системного характеру, забезпечуючи розвиток управлінських процесів на засадах партнерства, взаємодії та людиноцентричної орієнтації [7].

У межах концепції професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів О. Дубасенюк обґрунтовує акмеологічну модель розвитку педагога, яка гармонійно поєднує змістовий та структурно-процесуальний компоненти. Змістовий аспект охоплює взаємопов'язані підсистеми професіоналізму діяльності (базується на професійній компетентності із гностичним, проєктувальним, конструктивним, організаторським і комунікативним елементами, а також на акмеологічних інваріантах типу саморегуляції та прогнозування) і професіоналізму особистості (включає психічні процеси, емоційно-вольові якості, етичні стандарти та продуктивну «Я-концепцію»). Структурно-процесуальний компонент відображає поетапну динаміку, механізми та логіку становлення майстерності від первинного самовизначення до високої кваліфікації, забезпечуючи інтеграцію теорії й практики через вибудову індивідуальної освітньої траєкторії кожного майбутнього фахівця [6].

Управління професійним розвитком майбутнього педагога в освітньому середовищі є гнучкою, цілеспрямованою системою, де організація навчання гармонійно поєднується з внутрішнім потенціалом особистості. Крізь призму акмеологічного підходу цей процес трансформується з класичного адміністрування у комплексний супровід професійного зростання, кінцевою метою якого є досягнення майбутнім педагогом вершин майстерності.

Застосування акмеологічного підходу переорієнтовує управління освітою на засади партнерства, самомотивації студентів та досягнення ними значущих професійних результатів. При цьому пріоритетною стає організація рефлексії, що забезпечує глибоке усвідомлення майбутнім педагогом власних успіхів, наявних труднощів та стратегій подальшого самовдосконалення.

Узагальнення результатів теоретичного аналізу дозволяє стверджувати, що управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій доцільно здійснювати на системі взаємопов'язаних акмеологічних засад, які визначають концептуальні орієнтири професійного становлення, саморозвитку та досягнення педагогом вершин професійної майстерності. До таких засад, на нашу думку, доцільно віднести наступні.

1. Людиноцентризм та суб'єктність. Управління якістю педагогічної освіти повинно бути спрямоване насамперед на розвиток особистості майбутнього педагога як активного суб'єкта власного професійного становлення. Освітній процес має створювати умови для усвідомленого вибору індивідуальної траєкторії професійного розвитку, формування відповідальності за результати навчання та готовності до самостійного прийняття професійних рішень.

2. Безперервний професійний й особистісний саморозвиток. Якість педагогічної освіти розглядається як процес постійного професійного вдосконалення, що не обмежується періодом навчання у закладі вищої освіти. Управлінська система має стимулювати внутрішню потребу майбутнього педагога у самонавчанні, самоосвіті, професійному самовдосконаленні та навчанні впродовж життя.

3. Рефлексивне управління професійним розвитком. Ефективне управління якістю педагогічної освіти передбачає систематичне використання механізмів педагогічної рефлексії, самоаналізу, самооцінювання та самокорекції. Рефлексивна діяльність забезпечує усвідомлення майбутнім педагогом власних професійних досягнень, труднощів, резервів розвитку та шляхів їх подолання.

4. Інтеграція професійної компетентності та особистісної зрілості. Досягнення професійного «акме» можливе лише за умови гармонійного розвитку професійних компетентностей і особистісних якостей педагога. Управління якістю освіти має забезпечувати одночасне формування фахових знань, педагогічних умінь, етичної культури, емоційної стійкості, відповідальності, лідерських якостей та професійних цінностей.

5. Партнерська взаємодія та академічна співпраця. Управління якістю педагогічної освіти повинно реалізовуватися на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Партнерські відносини між викладачами, здобувачами, роботодавцями та іншими стейкхолдерами створюють сприятливе середовище для професійного розвитку, академічної мобільності та формування культури взаємної відповідальності.

6. Мотивація до досягнення професійного «акме». Одним із ключових завдань управління якістю педагогічної освіти є формування внутрішньої мотивації до професійної досконалості, прагнення до високих результатів педагогічної діяльності, професійної самореалізації та максимально повного розкриття особистісного потенціалу.

Отже, акмеологічні засади управління якістю педагогічної освіти доцільно розглядати як систему концептуальних положень, що забезпечують переорієнтацію управління з адміністративного контролю результатів навчання на створення умов для досягнення майбутнім педагогом професійного «акме». Їх реалізація сприяє формуванню суб'єктної позиції здобувача освіти, розвитку його професійної компетентності, рефлексивної культури, творчого потенціалу, готовності до безперервного саморозвитку та ефективної діяльності в умовах сучасних освітніх трансформацій.

Обговорення

Інтерпретація результатів. Сучасні процеси трансформації освітньої сфери зумовлюють необхідність переосмислення ролі закладів вищої освіти, які мають виходити за межі традиційної функції підготовки фахівців. Вища освіта поступово набуває статусу стратегічного чинника продукування та впровадження суспільних інновацій, що передбачає здійснення системної, науково обґрунтованої модернізації освітнього простору орієнтованої на створення умов для професійного й особистісного розвитку учасників освітнього процесу. У цьому контексті забезпечення якості навчання перетворюється на вагомий соціальний чинник, який безпосередньо впливає на суспільний прогрес через виховання лідерів освіти, готових до максимальної професійної самореалізації та продуктивної діяльності в мінливому середовищі.

Результати наукового пошуку довели, що дефініція «управління якістю педагогічної освіти» зазнала суттєвої еволюції під впливом суспільно-економічних зрушень: якщо наприкінці ХХ століття домінував нормативно-оцінний підхід, орієнтований на жорсткий адміністративний контроль та фіксацію формальних показників, то сьогодні пріоритет перемістився у площину акмеології, де якість розглядається як динамічний супровід становлення особистості фахівця.

У сучасних дослідженнях зміст цього поняття збагачується через інтеграцію таких складників, як рефлексивна культура, взаємодія на засадах суб'єкт-суб'єктного діалогу, внутрішня мотивація та прагнення до постійного професійного зростання. Це яскраво засвідчує перехід від традиційного командно-адміністративного менеджменту до управління, що базується на засадах акмеології.

Порівняння з іншими дослідженнями. Аналіз наукового доробку представників педагогічної та управлінської галузей засвідчує, що в цей період відбулося суттєве переосмислення змісту, критеріїв і механізмів забезпечення якості педагогічної освіти. Якщо раніше якість освіти переважно визначалася в межах кваліфікаційного та

структурно-функціонального підходів і оцінювалася через формальні показники рівня засвоєння знань, то в дослідженнях Н. Кузьміної, А. Деркача, В. Кременя, С. Сисоєвої та Г. Їльникової вона набуває нового змістового наповнення й розглядається як акмеологічний феномен, спрямований на забезпечення досягнення майбутнім педагогом високого рівня професійної компетентності, особистісної зрілості та здатності до постійного саморозвитку.

Більшість дослідників відійшли від трактування управління якістю виключно як адміністративного контролю чи стандартизованого моніторингу, дедалі частіше розглядаючи його як динамічний процес створення умов для цілеспрямованого руху особистості до професійного «акме». Саме в цей період закладаються теоретичні засади, які згодом стали важливими для формування сучасних уявлень про акмеологічні засади управління якістю освітнього процесу в умовах системних трансформацій.

Незважаючи на спільну спрямованість наукових пошуків, у працях окремих дослідників простежуються відмінності щодо визначення провідних чинників забезпечення якості професійної підготовки. Так, Н. Кузьміна акцентувала увагу на значущості розвитку акмеологічних інваріантів професійної діяльності та формуванні здатності особистості до саморегуляції як суб'єкта професійного становлення. Водночас В. Кремень і С. Сисоєва зосереджувалися на ролі широкого соціокультурного контексту, інноваційного освітнього середовища та розвитку творчого потенціалу особистості, наголошуючи на необхідності реалізації людиноцентричної парадигми освіти. У дослідженнях Г. Їльникової центральним постає питання адаптивного управління якістю освіти, де ефективність управлінських процесів визначається не домінуванням зовнішнього контролю, а забезпеченням партнерської взаємодії, синергетичних зв'язків і суб'єкт-суб'єктної співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Інший напрям наукових досліджень представлений вченими, які зосереджували увагу на кваліметричних підходах і моніторингових механізмах управління якістю освіти (зокрема, Т. Лукіною, яка розвивала ці ідеї у взаємозв'язку із зарубіжними концепціями, представленими, зокрема, М. Фулланом). У межах цього підходу основний акцент робився на визначенні об'єктивних критеріїв, розробленні стандартів та створенні системи зовнішнього оцінювання результативності функціонування освітніх систем. Водночас у дослідженнях Дж. Гетті підкреслюється, що одним із найважливіших чинників забезпечення якості освіти є рівень професійної компетентності, педагогічної майстерності та фахової досконалості вчителя, оскільки саме діяльність педагога безпосередньо впливає на освітні результати здобувачів освіти.

Порівняння наведених підходів дає підстави стверджувати, що для більшості дослідників цього періоду визначальним залишалося або вивчення психологічних закономірностей особистісного зростання фахівця, або розробка суто адміністративних механізмів контролю. У центрі їхньої уваги перебували питання стандартів, критеріїв оцінювання, продуктивності та індивідуального професіоналізму. Водночас проблематика власне акмеологічного управління *якістю* педагогічної освіти як цілісної, інтегрованої системи ще не була виокремлена в самостійний напрям наукових пошуків. Системне формування акмекультури, проєктування акмеологічного середовища та управління трансформаційними процесами на інституційному рівні розглядалися лише опосередковано через загальні функції менеджменту освіти.

Порівняльний аналіз наукових підходів дає змогу простежити поступову трансформацію змісту поняття управління якістю педагогічної освіти. Якщо на перших етапах дослідники фокусувалися на дотриманні нормативних стандартів, перевірку знань та особистісній майстерності вчителя, то в сучасному українському науковому просторі акценти остаточно зміщуються в акмеолого-педагогічну площину.

У працях О. Дубасенюк, С. Вітвицької, О. Кучерявого та В. Федоришина акмеологічний підхід у управлінні якістю підготовки вже трактується як стратегічний

інструмент, що забезпечує перехід до людиноцентричної моделі, де ключовою цінністю виступає проактивний, автономний педагог, здатний до продуктивного самопроектування та саморегуляції.

Подальший розвиток наукової думки свідчить про розширення змісту самого поняття акмеологічних засад управління. Якщо раніше дослідники переважно акцентували увагу на гармонізації особистісних і діяльнісних характеристик викладача в традиційних умовах, то сучасні науковці – Л. Сушенцева, Т. Сорочан, О. Боднар, а також зарубіжні дослідники L. Darling-Hammond, A. Hargreaves та P. Senge розглядають цю проблему значно ширше. У центрі їхньої уваги перебувають цифрова грамотність в управлінні якістю, гнучке лідерство, формування корпоративної акмекультури закладу освіти та здатність системи адаптуватися до кризових умов і динамічних глобальних трансформацій. Це дає підстави стверджувати, що сучасне розуміння акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти виходить за межі простого моніторингу досягнень і дедалі більше пов'язується з фасилітацією безперервного інноваційного розвитку як окремої особистості педагога, так і освітньої інституції в цілому в умовах сучасних суспільних викликів.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному обґрунтуванні акмеологічних засад управління якістю педагогічної освіти в умовах сучасних освітніх трансформацій та визначенні їхнього значення для професійного й особистісного розвитку майбутнього педагога. У дослідженні узагальнено сучасні теоретичні підходи до використання акмеологічного підходу в системі управління якістю педагогічної освіти, розкрито його роль у забезпеченні безперервного професійного самовдосконалення, самореалізації та досягнення високого рівня педагогічної майстерності. На відміну від традиційних підходів, акцентовано увагу на необхідності поєднання вимог до якості освіти із створенням умов для всебічного розвитку особистості педагога, що розширює наукові уявлення про можливості практичного впровадження акмеологічних засад у систему вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів як у теоретичних дослідженнях, так і в практичній діяльності викладачів закладів вищої освіти та педагогів у процесі організації освітнього процесу. Запропоновані акмеологічні підходи можуть бути впроваджені в освітню практику закладів вищої освіти з метою удосконалення системи управління якістю педагогічної освіти, підвищення рівня професійної підготовки майбутніх педагогів та забезпечення умов для їхнього особистісного й професійного розвитку.

Висновки

У результаті проведеного теоретико-аналітичного дослідження встановлено, що акмеологічний підхід виступає цілісною методологічною основою управління системою забезпечення якості педагогічної освіти, яка спрямована на досягнення майбутнім педагогом найвищих рівнів професійного та особистісного розвитку. Його сутність полягає в інтеграції внутрішніх ресурсів особистості (мотиваційної сфери, рефлексії, ціннісних орієнтацій, здібностей) із зовнішніми можливостями освітнього середовища, що забезпечує умови для цілеспрямованого руху до професійного «акме».

Виявлено, що сучасне трактування акмеології виходить за межі теоретичного знання і набуває виразного прикладного характеру в процесі підготовки конкурентоспроможного, творчого та здатного до саморозвитку педагога. При цьому особливого значення набуває орієнтація на суб'єктність майбутнього вчителя, його спроможність самостійно проектувати індивідуальну професійну траєкторію, здійснювати саморегуляцію та забезпечувати безперервне професійне вдосконалення.

Доведено, що якість педагогічної освіти в умовах реалізації акмеологічного підходу визначається не лише рівнем опанування знань і сформованістю професійних

умінь, а насамперед розвитком педагогічної культури, акме-культури та здатності до творчої самореалізації. Важливу роль у цьому процесі відіграє акмеологічне освітнє середовище, яке стимулює мотивацію досягнень, сприяє розкриттю потенціалу особистості та створює сприятливі умови для її професійного зростання.

Список використаних джерел

1. Антонова О.Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості. Акмеологія – наука XXI століття: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конфер. / За ред. В.О. Огнев'юка. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. С. 17-22.
2. Вітвицька С. С. Акмеологічний підхід до педагогічної підготовки магістрів освіти. Інтелектуальна та творча обдарованість : спільне та відмінне: матеріали круглого столу 23 січня 2012 р. м. Київ. Київ : ТОВ «Інформаційні системи», 2012. С. 114-119.
3. Гандзілевська Г., Штурхецький С. Прикладна акмеологія для тих, хто прагне успіху : навчальний посібник для вчителів, журналістів і психологів. Острог : Видавництво НаУОА, 2020. 102 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Видання друге, доп. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
5. Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічна освіта : методологія, теорія, практика : монографія : у 2 т. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2015. Т.1 С. 238–251.
6. Дубасенюк О. А. *Акмеологічна концепція професійного розвитку педагога*. Професійна педагогічна освіта : акмесинергетичний підхід. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, Житомир, 2011. С. 5–57.
7. Єльнікова Г.В., Зайченко О.І., Маслов В.І. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія / за ред. Г. В. Єльнікової К. ; Чернівці: Книги XXI, 2010. 459 с.
8. Кучерявий О.Г. Якість педагогічної освіти України: тенденції і перспективи: навч. посібник. Київ : Талком, 2019. 192 с.
9. Лівінський А., Бортник У. Концептуальні підходи до розуміння сутності управління професійним розвитком персоналу організації. Економіка та суспільство, (68). 2024. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-114>.
10. Перехейда О. Стимулювання професійної майстерності педагога – важливий чинник управління. Рідна школа. 2004. №5. С.30-32.
11. Теорія та практика управління професійним розвитком науково-педагогічних та педагогічних працівників в умовах трансформаційних змін в освіті: кол. моногр. / Є.Р. Чернишова, Л.М. Колосова, Н.В. Любченко, М.Е. Морозова; за наук. ред. Є.Р. Чернишової. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 296 с.
12. Федоришин В.І. Акмеологічний розвиток майбутнього вчителя музики в творчому навчальному колективі : теорія та методика : монографія. Київ : КНПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. 410 с.
13. Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття: монографія / редкол. В.О. Огнев'юк, В. М. Гладкова, Я. С. Фруктова. Київ : Інтерсервіс, 2019. 206 с.
14. Elken, M., Stensaker, B., Maassen, P. (eds.) Quality Work in Higher Education: Organisational and Pedagogical Dimensions. Springer, 2020. URL: <https://dokumen.pub/quality-work-in-higher-education-organisational-and-pedagogical-dimensions-1st-ed-9783030417567-9783030417574.html>
15. Nair, C. S., Webster, L., Mertova, P. Leadership and Management of Quality in Higher Education. Elsevier, 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/295927125_Leadership_and_management_of_quality_in_higher_education

- 16.OECD. Unlocking High-Quality Teaching, OECD Publishing, Paris, 2025. URL: <https://doi.org/10.1787/f5b82176-en>.
- 17.Schleicher A. Building a High-Quality Teaching Profession: Lessons from around the World, OECD Publishing. 2011. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264113046-en>
- 18.Schleicher A. Teaching Excellence through Professional Learning and Policy Reform: Lessons from Around the World, International Summit on the Teaching Profession, OECD Publishing, Paris. 2016. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252059-en>

References

1. Antonova, O.Ye. (2011). Akmeolohichniy pidkhid do vyznachennia sutnosti pedahohichnoi obdarovanosti [Acmeological approach to defining the essence of pedagogical giftedness]. In V.O. Ohneviuk (Ed.), *Akmeolohiia – nauka XXI stolittia: materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Acmeology – science of the XXI century: Proceedings of the III International scientific and practical conference* (pp. 17–22). Kyiv: Borys Hrinchenko Kyiv University [in Ukrainian].
2. Vitvytska, S.S. (2012). Akmeolohichniy pidkhid do pedahohichnoi pidhotovky mahistriv osvity [Acmeological approach to pedagogical training of masters of education]. *Intelektualna ta tvorcha obdarovanist: spilne ta vidminne: materialy kruhloho stolu (January 23, 2012) – Intellectual and creative giftedness: common and different: Round table proceedings* (pp. 114–119). Kyiv: Informatsiini systemy [in Ukrainian].
3. Handzilevska, H., & Shturkhetskyi, S. (2020). *Prykladna akmeolohiia dlia tykh, khto prahne uspikhu: navchalnyi posibnyk dlia vchyteliv, zhurnalistiv i psykholohiv* [Applied acmeology for those who strive for success: A textbook for teachers, journalists and psychologists]. Ostroh: Publishing House of the National University of Ostroh Academy [in Ukrainian].
4. Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary] (2nd ed., rev. and expanded). Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
5. Dubaseniuk, O.A. (2015). Profesiino-pedahohichna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka [Professional and pedagogical education: methodology, theory, practice]. In *Monohrafiia u 2 t. – Monograph in 2 vols. (Vol. 1, pp. 238–251)*. Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University [in Ukrainian].
6. Dubaseniuk, O.A. (2011). Akmeolohichna kontseptsiiia profesiinoho rozvytku pedahoha [Acmeological concept of professional development of a teacher]. In *Profesiina pedahohichna osvita: akmesynerhetychnyi pidkhid – Professional pedagogical education: acme-synergetic approach* (pp. 5–57). Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University [in Ukrainian].
- 7.Yelnykova, H. V., Zaichenko, O. I., & Maslov, V. I. (2010). Teoretychni i metodychni zasady modeliuvannia fakhovoi kompetentnosti kerivnykiv zakladiv osvity [Theoretical and methodological principles of modeling professional competence of educational institution leaders]. H. V. Yelnykova (Ed.). Kyiv; Chernivtsi: Knyhy XXI [in Ukrainian].
8. Kucheriavyi, O.H. (2019). *Yakist pedahohichnoi osvity Ukrainy: tendentsii i perspektyvy: navchalnyi posibnyk* [Quality of pedagogical education in Ukraine: trends and prospects: textbook]. Kyiv: Talkom [in Ukrainian].
9. Livinskyi, A., & Bortnyk, U. (2024). Kontseptualni pidkhody do rozuminnia sutnosti upravlinnia profesiinym rozvytkom personalu orhanizatsii [Conceptual approaches to understanding the essence of managing professional development of an organization's personnel]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-114> [in Ukrainian].
10. Perekheida, O. (2004). Stymuliuvannia profesiinnoi maisternosti pedahoha – vazhlyvyi chynnyk upravlinnia [Stimulation of teacher's professional mastery as an important management factor]. *Ridna shkola – Native School*, 5, 30–32 [in Ukrainian].

11. Chernyshova, Ye. R., Kolosova, L. M., Liubchenko, N. V., & Morozova, M. E. (2015). *Teoriia ta praktyka upravlinnia profesiinym rozvytkom naukovo-pedahohichnykh ta pedahohichnykh pratsivnykiv v umovakh transformatsiinykh zmin v osviti* [Theory and practice of managing professional development of academic and teaching staff in conditions of transformational changes in education]. Ye. R. Chernyshova (Ed.). Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
12. Fedoryshyn, V.I. (2013). *Akmeolohichni rozvytok maibutnoho vchytelia muzyky v tvorchomu navchalnomu kolektyvi: teoriia ta metodyka: monohrafiia* [Acmeological development of a future music teacher in a creative educational collective: theory and methodology: monograph]. Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University [in Ukrainian].
13. Ohneviuk, V.O., Hladkova, V.M., & Fruktova, Ya.S. (Eds.). (2019). *Fundamentalna akmeolohiia – nauka XXI stolittia: monohrafiia* [Fundamental acmeology – science of the XXI century: monograph]. Kyiv: Interservice [in Ukrainian].
14. Elken, M., Stensaker, B., Maassen, P. (eds.) *Quality Work in Higher Education: Organisational and Pedagogical Dimensions*. Springer, 2020. URL: <https://dokumen.pub/quality-work-in-higher-education-organisational-and-pedagogical-dimensions-1st-ed-9783030417567-9783030417574.html>
15. Nair, C. S., Webster, L., Mertova, P. *Leadership and Management of Quality in Higher Education*. Elsevier, 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/295927125_Leadership_and_management_of_quality_in_higher_education
16. OECD. *Unlocking High-Quality Teaching*, OECD Publishing, Paris, 2025. URL: <https://doi.org/10.1787/f5b82176-en>.
17. Schleicher A. *Building a High-Quality Teaching Profession: Lessons from around the World*, OECD Publishing, 2011. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264113046-en>
18. Schleicher A. *Teaching Excellence through Professional Learning and Policy Reform: Lessons from Around the World*, International Summit on the Teaching Profession, OECD Publishing, Paris, 2016. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252059-en>